

HET MILITAIRE GESLACHT RIESZ

door Mr H. H. A. DE GRAAFF, *Luitenant-Kolonel der Artillerie.*

In alle standen en kringen van het maatschappelijk leven kan men vaak het verschijnsel constateren, dat de zoon het beroep kiest, dat zijn vader heeft uitgeoefend. De factoren, die zulks in de hand werken, zijn niet moeilijk te vinden en wij behoeven daarop in dit bestek dan ook niet verder in te gaan.

Hetgeen hier in het algemeen gezegd is, geldt wel in bijzondere mate voor het militaire beroep, en bij het doorbladeren van de oude naamen ranglijsten van de officieren (wist U, lezer, dat deze reeds sedert 1725 met enkele onderbrekingen jaarlijks worden gepubliceerd?) komt men dan ook herhaaldelijk namen tegen, die ook tegenwoordig nog een bekende klank hebben in het leger. En wie geen onbekende is in de genealogische literatuur weet dat er verschillende geslachten zijn, waarvan de leden een opvallende voorliefde voor het beroep van militair aan de dag hebben gelegd.

De „Militaire Spectator” is geen genealogisch tijdschrift. Toch menen wij voor een enkele maal in de kolommen van dit blad de aandacht van de lezers te mogen vragen voor een familie, waarvan de militaire instelling wel bijzonder sterk naar voren is gekomen in de betrekkelijk korte periode, gedurende welke zij deel van de Nederlandse samenleving heeft uitgemaakt. Zonder liefde en enthousiasme voor het militaire beroep wordt men zeker geen goed beroepsofficier. Onderstaande regelen zijn dan ook niet in de laatste plaats bedoeld als een hulde aan een geslacht, waarin deze liefde voor het militaire beroep zich zo telkens weer heeft gedemonstreerd.

Wij hebben hier het oog op de familie **Riesz**. Ter illustratie van het militaire karakter van deze familie geven wij allereerst enige cijfers.

In de eerste vier generaties sedert de vestiging in Nederland telde deze familie 20 mannelijke leden, die de volwassen leeftijd bereikten. Hiervan kozen er slechts 2 een burgerberoep, de overige 18 werden militair en van dezen 16 officier. Dat dit mogelijk was, is alleen reeds uit medisch oogpunt merkwaardig! De familie Riesz bleef blijkbaar wel zéér ver beneden het gemiddelde afkeuringspercentage.

De familie bestond voornamelijk uit mannen. Van de vrouwelijke leden huwden er 6, en van deze.... vier met officieren!

Bij de latere generaties is het verschijnsel minder sterk, maar op een totaal van 26 mannen kozen er toch slechts 6 een burgerberoep.

Gezamenlijk dienden de leden van de familie Riesz gedurende 473 jaren als militair, waarvan 361 als officier.

Doch niet alleen quantitatief, doch ook kwalitatief mag de staat van dienst van deze familie gezien worden.

Van de 18 officieren, die zij voortbracht, bereikten er 4 de generaalsrang, een getal dat zeker aanzienlijk hoger ligt dan het gemiddelde.

Behalve ettelijke Metalen Kruizen, Officiersdienstkruizen en andere, verwierf de familie zich de navolgende hogere decoraties:

- 1 Commandeurskruis M.W.O.
- 1 Ridderkruis 3e kl. M.W.O.
- 3 Ridderkruizen 4e kl. M.W.O.

- 2 Ridderkruizen Legioen van Eer (in de strijd verdiend).
- 2 Commandeurskruizen in de Orde van de Eikenkroon van Luxemburg.
- 3 Ridderkruizen Nederlandse Leeuw.
- 1 Ridderkruis in de Orde van de Eikenkroon van Luxemburg.
- 1 Ridderkruis Leopoldsorde (België).
- 1 Oorlogskruis (1914—1918) (België).

De familie Riesz is, als zovele militaire geslachten, van Duitse origine. De vader van de hierna te noemen Johan Frederik Riesz was houtvester van de Landgraaf van Darmstadt en woonde te Mörfelden (Hessen). De tijdsomstandigheden maken het niet mogelijk om na te gaan of de neiging tot het militaire wellicht ook reeds bij deze stamvader aanwezig was, doch erfelijke aanleg kan zeer zeker een rol gespeeld hebben bij hetgeen wij in zijn nageslacht kunnen constateren.

Deze stamvader stierf vrij jong en liet een weduwe met vijf kinderen van 15 jaar en jonger achter, waarschijnlijk in vrij kommervolle omstandigheden. Het is dus begrijpelijk, dat de kinderen al vroeg op eigen benen moesten staan. En zo gaat dan de 15-jarige zoon Johan Frederik Riesz, geboren in 1762, het wijde leven in.

Hij heeft eigenhandig geschreven aantekeningen nagelaten, waardoor wij ingelicht worden omtrent zijn levensloop, en wij willen hem, ondanks zijn soms wat eigenaardig Nederlands, enkele ogenblikken zelf aan het woord laten om ons een indruk te geven van de omstandigheden, die hem er toe brachten het militaire beroep te kiezen. Hij schrijft dan als volgt.

„In 1777 Reiste ik na mijn Oom Mauël Directeur van het Militaire Hospitaal te Maastricht. - Ik wierd aldaar Hospitaals Boekhouder „onder de Directie van den Professor in de Medicijnen over gemelde „hospitaal I. B. Vrijthoff. - Door eige Genie gedreeven, begon ik dadelijk de Artillerie-weetenschappen en den vestingbouw te beoefenen „door onderwijs van een oud kundig Bombardier Scholl (den Capiteijn „der Mineurs Smeets gaf mij veel te Copiëeren in de vestingbouw).

„Mijn Oom stierf in 1783. - Na den dood van deze brave Man! zocht „men mij tot beeizigheden te gebruiken die mij dadelijk tegen de borst „stootdende en mij herinnerte dat ik zeeker tot eene hoogere bestemming geschikt konde worden, zo ontrukte ik mij aan eene eeuwige „verneederende stand en koos den Krijgs-dienst bij de Artillerie, en „na eene kleine examen bij den Kapiteins **W. Berlo** en **Westenberg** te „hebben beantwoord, wierd ik den 6e Meij 1785 dadelijk Bombardier. „Alle Officieren beminde mij als hunne Broeder! - Den Kapitein **W. du Pont** koos mij uit drie compagnieën Artillerie om de opmeeting der „stukken kanons en Affuitagiën in Maastricht te effectueren.”

Tot zover onze Bombardier. De promotie ging in die dagen niet altijd even vlot en het duurde tot 7 September 1798 vóór zijn benoeming tot tweede-luitenant der artillerie afkwam, welke bediening hij aanvaardde na in handen van den Agent van Oorlog de navolgende eed te hebben afgelegd, waarin wij de elementen van de tegenwoordigen officierseed gemakkelijk herkennen:

„Ik zweere trouw aan het Bataafsche Volk, en aan het Vertegenwoordigend Lichaam van hetzelfde; gehoorzaamheid aan de Wetten, aan het Uitvoerend Bewind en aan mijne Bevelhebberen, en onderwerping aan de Krijgstucht; en belove voorts te zullen agtervolgen de bevelen der

„Wettige Administratieve Besturen, tot voorkoming of demping van „Oproer en tot handhaving van rust, goede orde en politie.”

Aldus trad, nu honderdvijftig jaar geleden, de eerste Riesz tot het Nederlandse officierskorps toe. Wij zullen zijn loopbaan hier niet in bijzonderheden volgen. Tijdens de inlijving bij Frankrijk diende hij als kapitein der 2e klasse in het 9e (Franse) Regiment Artillerie te Voet en hij overleed, bijna 50 jaar oud, te Antwerpen op de 6e Mei 1812.

Zijn enige dochter trad in de echt met Carel Wilhelmus Palm, officierszoon en zelf officier. Vier zoons van het echtpaar Palm—Riesz werden officier. Twee van hun achterachterkleinzoons dienen momenteel in het K.N.I.L. als beroepskapitein!

De beide zoons van Johan Frederik Riesz drukten het voetspoor van hun vader en werden evenals deze artillerie-officier. Uiteraard was het begin van hun carrière minder moeilijk dan het voor de vader geweest was, maar daardoor alleen laat het zich toch niet verklaren, dat beide de rang van generaal-majoor hebben bereikt!

Hendrik Wiegand Riesz (1786—1860), stichter van wat de familie de „Hollandse tak” noemt, maakte de Napoleontische veldtochten in Pruisen, Polen en Rusland mede en nam deel aan de blokkade van Mainz. In 1814 kwam hij weder in Nederlandse dienst. In 1853 werd hij als generaal-majoor, Directeur in de 2e Artillerie-Directie, na een diensttijd als officier van 48 jaren, gepensionneerd.

Zijn vijf zoons werden alle officier. Van zijn kleinzoons, die de naam Riesz droegen, werden er zes officier!

De plaatsruimte laat het geven van meer bijzonderheden over al deze personen niet toe. Slechts willen wij als merkwaardigheid vermelden, dat één van de genoemde kleinzoons, in België geboren, de Belgische nationaliteit verkreeg en.... dienst nam in het Belgische leger, waar hij het stafbrevet behaalde en tenslotte zijn verdienstelijke loopbaan eindigde in de rang van generaal-majoor!

Carel Jan Riesz (1791—1856), de jongste zoon van Johan Frederik en broeder van de hierboven genoemde Hendrik Wiegand, nam eveneens deel aan de veldtochten van Napoleon. Hij verloor in Rusland vier vingers door de koude en liep schotwonden op in knie, arm en heup. Versierd met het Legioen van Eer werd hij als twee-en-twintigjarig kapitein wegens de bekomen verwondingen in 1813 gepensionneerd. Doch in 1814 nam hij weder dienst, thans bij het nieuwe Nederlandse leger en bij de „zuiveringsacties” in Noord-Frankrijk na de slag bij Waterloo onderscheidde hij zich zodanig dat hij bij dagorder eervol werd vermeld.

In het najaar van 1815 begint hij alweer een nieuwe phase van zijn loopbaan. Hij vertrekt naar Indië, wordt daar commandant van de Rijdende Artillerie, neemt deel aan verschillende expeditiën en krijgt achtereenvolgens de M.W.O. 4e klasse en de M.W.O. 3e klasse. Voor zijn moedig gedrag tijdens de verovering van Palembang, waarbij hij een lanssteek in de borst opliep, werd hij later bevorderd tot Commandeur in de Militaire Willemsorde. In 1824 wordt hij, inmiddels kolonel geworden, op 33-jarige leeftijd voor de tweede maal gepensionneerd en sedert verblijft hij enige jaren in Nederland tot herstel van zijn gezondheid.

Doch in 1829 is hij weer terug in Indië als Chef van de Algemene Staf. In 1832 wordt hij generaal-majoor-tit. en in 1833 zien wij hem als Gouvernementscommissaris belast met het hoogste civiele en militaire gezag op

Sumatra's Westkust. Na hier zijn taak volbracht te hebben fungeert hij nog vijf jaren als waarnemend Resident van Soerabaja.

Het militaire bloed deed zich ook in de „Indische tak“ van de familie Riesz (waarvan Carel Jan de stichter was) gelden. Zijn oudste zoon werd eerste-luitenant der artillerie en ridder M.W.O., zijn oudste kleinzoon generaal-majoor der infanterie bij het Indische leger.

Het enige thans nog levende militaire lid van de familie Riesz is de te Gouda wonende, 79-jarige Franciscus Gijsbertus Riesz, majoor-titulair der infanterie b.d. De jongere generatie telt slechts één mannelijke telg, die in Amerika gevestigd is, zodat het geslacht in de toekomst in Nederland wel geen rol meer zal spelen.

Wij willen deze korte mededelingen beëindigen met een vermelding van de namen en rangen van de militaire leden van dit merkwaardige geslacht.

- Johan Frederik Riesz (1762—1812), kapt. 2e kl. der art.
- Hendrik Wiegand Riesz (1786—1860), gen.-majoor der art.
- Carel Jan Riesz (1791—1856), gen.-majoor-tit. der art. N.I.L.
- Jan Fredrik Riesz (1815—1866), kapt. 2e kl. der art.
- Franciscus Gijsbertus Riesz (1816—1855), kapt. der art.
- Hendrik Carel Riesz (1818—1884), kapt. 3e kl. der art.
- Johannes Willem Riesz (1820—1863), 1e luit. der inf. N.I.L. (oorspronkelijk art.).
- Carel Jan Riesz Jr. (1822—1873), luit.-kol. der inf. N.I.L.
- Charles Henri Frederic Riesz (1824—1903), 1e luit. der art. N.I.L.
- Hendrik Wiegand Riesz (1838—1869), 1e luit. der inf.
- Lambert Anton Riesz (1840—1904), 1e luit. der inf.
- Nicolaas Gerrit Riesz (1851—1881), sergeant der inf.
- Gaston Raphael Maurice Riesz (1871—1937), gen.-maj. der inf. in het Belgische leger.
- Charles Marcus Leopold Riesz (1870—1912), korporaal der inf. (later ingenieur).
- Gerhard Johan Diederik Aegidius Riesz (1843—1928), kol. der inf.
- Hendrik Wiegand Franciscus Riesz (1844—1884), luit. t. zee 2e kl.
- Mathias Johannes Adrianus Ludovicus Riesz (1846—1875), 1e luit. der art. N.I.L.
- Charles Henri Frederic Riesz Jr. (1849—1915), gen.-maj. der inf. N.I.L.
- Franciscus Gijsbertus Riesz (1869—heden), maj.-tit. der inf.
- Jan Ricus Riesz (1876—1942), 2e luit. der inf. N.I.L.